

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิมพ์ภาภรณ์ บุญประเสริฐ
ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก
คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

วาทกรรมสมานฉันท์

คำว่า “สมานฉันท์” อ่านว่า สะ-มา-นะ-ฉัน หรือ สะ-หมา-นะ-ฉัน มีใช้คำใหม่ทีเพิ่งเกิดขึ้น หากแต่กลายเป็นวาทะสำคัญในช่วงเวลานี้

วาทะที่ว่า “ขอให้คนไทยสมานฉันท์เพื่อชาติ”
“พี่น้องชาวไทย จงร่วมกันสมานฉันท์เพื่อ
ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว”

ชื่อโครงการกิจกรรม เช่น “โครงการสมานฉันท์ทั่วถิ่น
ไทย เทิดไท้องค์ราชันย์” “โครงการคุณธรรมนำความรู้สู่สังคม
สมานฉันท์” “ค่ายสมานฉันท์” เป็นต้น

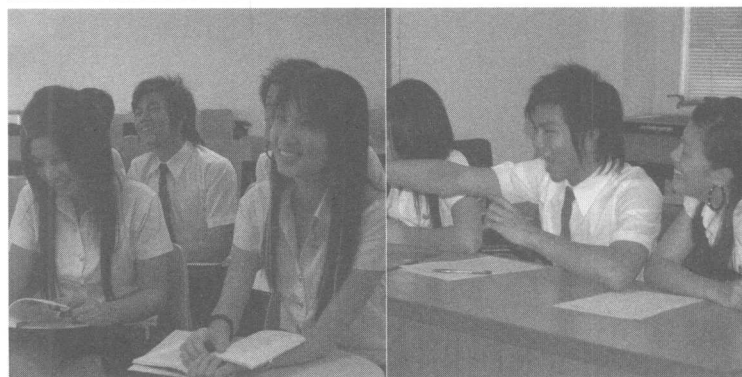
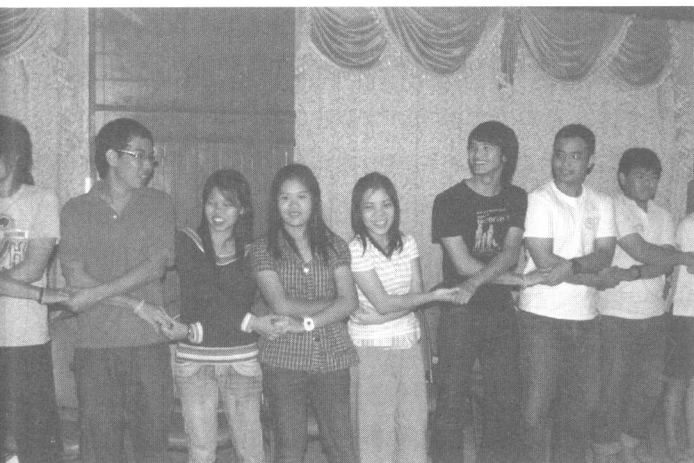
นโยบายของรัฐบาลและหน่วยงาน เช่น นโยบายของ
ประธานศาลฎีกาที่ว่า “ยุติธรรมนำสู่ความสมานฉันท์” อันนำไปสู่
การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินนโยบายสมานฉันท์ เช่น คณะ
กรรมการสมานฉันท์แห่งชาติซึ่งผูกโยงกับความมั่นคง และการแก้
ปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ คณะกรรมการ
สมานฉันท์แรงงานไทย และอื่นๆ ไม่เว้นแม้แต่ปรากฏเป็นชื่อ
กลุ่มทางการเมือง

สมานฉันท์ ตามรูปศัพท์แล้ว หมายถึง ความพอใจ ร่วม
กัน ความเห็นพ้องกัน เช่น มีความเห็นเป็นสมานฉันท์ อย่างไร
ก็ตาม ดูเหมือนว่า การกล่าวถึง “สมานฉันท์” ในสังคมจะมุ่งไปที่
การใช้คำนี้แทนคำว่า “สามัคคี” เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งคำว่า
สามัคคินั้น หมายถึง ความพร้อมเพรียงกันความปรองดองกัน
พร้อมเพรียงกันทำ หรือ ร่วมมือ ร่วมใจกันทำ มิได้มีความหมาย
เหมือนกับคำว่า สมานฉันท์ เสียทีเดียว เมื่อคำว่า สมานฉันท์
นำมาผูกโยงกับนโยบายของรัฐ บริบททางสังคมและการเมือง
โดยเฉพาะเจตนาของผู้ใช้คำนี้เพื่อสื่อสาร ทำให้สมานฉันท์ มี
ความหมายในตัวเองที่เป็นได้ทั้งเป้าหมายและกระบวนการ
กล่าวคือ เป็นเป้าหมายที่เราต้องการไปให้ถึง เช่น สังคม
สมานฉันท์ และเป็นกระบวนการหรือวิธีการเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย
หรืออุดมการณ์บางอย่าง

วาทกรรมสมานฉันท์ จึงเป็นเหมือนการผลิตซ้ำ แนวความคิดเรื่อง “เป็นหนึ่งเดียว”ไม่ว่าจะเป็นเพื่อความเป็นชาติเพื่อความมั่นคงหรือเพื่อผู้หนึ่งผู้ใดก็ตาม คุณประโยชน์ของการสมานฉันท์ คงมีใช้เพียงแค่ว่าเพื่อความสงบเรียบร้อย หรือการเอื้อประโยชน์ต่อการปกครอง การบริหารจัดการ แต่อยู่ในกระบวนการแสวงหาจุดร่วมบนความเห็นพ้องจากความหลากหลาย หรือจากความคิดที่ต่างกัน แยกกัน เป็นความเห็นพ้องที่มีความพึงพอใจของทุกฝ่ายเป็นรากฐาน

การสมานฉันท์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสังคมปรารถนาที่จะแสวงหาความผาสุกกลมกลืนและความเป็นหนึ่งเดียวจึงมีใช้เพียงวาทะที่พูดเพื่อเตือน เพื่อปราม หรือเพื่อโน้มน้าวให้ทุกฝ่ายลดความเป็นตัวตนเพื่อมาสู่จุดร่วมกันเท่านั้น เพราะการเห็นพ้องมิใช่การ “ยอม” เพียงเพื่อไม่เอย่างถูกตำหนิหรือจัดจำแนกว่า “เป็นอื่น” หรือ “อีกพวก” เท่านั้น ซึ่งยอมนำมาซึ่งความคับข้องใจและความขัดแย้งที่อาจจะรุนแรงกว่าเดิมในภายหลัง

ความคิด มีอาจถูกจำกัดครอบเพียงแค่ว่า ถ้อยคำ ภาษา แต่ภาษาก็สามารถสะท้อนหรือเผยให้เห็นหลายสิ่งหลายอย่าง ที่มากกว่าความคิด ไม่ว่าจะเป็นบริบททาง สังคม วัฒนธรรม กระบวนการ ที่มา ปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง สืบเนื่องกับความคิดนั้นๆ ภาษาจึงแสดงให้เห็นสภาพความเคลื่อนไหว ความเป็นไป ในสังคมแต่ละช่วงเวลา แต่ละยุคสมัย

อดีต มักเผยโฉมหน้าอยู่ในกาลเวลาปัจจุบันเสมอมาในประวัติศาสตร์ ฉะนั้นวาทกรรมนี้ คงจะถูกผลิตซ้ำ ในคำอื่นๆ หรือคำใหม่ๆ เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ในสังคมปัจจุบัน ผู้เขียนเชื่อว่า แนวคิดเรื่องความเห็นพ้อง เพื่อสร้างความเป็นหนึ่งเดียวหรือเพื่อความมั่นคง จะยังคงถูกกล่าวถึงและผลิตซ้ำต่อไปอีกในอนาคต จนกลายเป็นประวัติศาสตร์ในตัวของมันเอง เหมือนกับในยุคสมัยหนึ่งที่เราคู่กันชินกับคำว่า “ชาตินิยม” มาแล้ว.

หนังสืออ้างอิง : ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์.